

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. kovo 21 d.
(OR. en)

7439/22

JAI 379
MIGR 92
ASILE 34
SOC 176

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. kovo 21 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Jeppe TRANHOLMUI-MIKKELSENIUI
Komisijos dok. Nr.:	C(2022) 1806 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga, įgyvendinimo gairių

Delegacijoms pridedamas dokumentas C(2022) 1806 final.

Pridedama: C(2022) 1806 final

Briuselis, 2022 03 21
C(2022) 1806 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga, įgyvendinimo gairių

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga, įgyvendinimo gairių

2022 m. kovo 4 d. Taryba priėmė Tarybos įgyvendinimo sprendimą (ES) 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga (toliau – Tarybos sprendimas)¹. Jis įsigaliojo tą pačią dieną.

Remdamasi pastaruoju metu valstybių narių pateiktais klausimais dėl Tarybos sprendimo ir Direktyvos 2001/55/EB (toliau – Laikinosios apsaugos direktyva) įgyvendinimo, Komisija nustatė keletą temų, dėl kurių, jos nuomone, valstybėms narėms būtų naudinga pateikti gairių. Šios temos įtrauktos į pridedamas gaires ir susijusios su, pvz., taikymo sritimi (asmenys, kuriems taikomas arba netaikomas Tarybos sprendimas, šeimos nariai) ir vaikams, įskaitant nelydimus nepilnamečius, taikomomis nuostatomis. Gairėse taip pat aptariami teisės laisvai judėti iš vienos valstybės narės į kitą, registracijos ir informacijos teikimo klausimai.

Susiklosčiusi padėtis valstybėms narėms kelia daug sunkumų. Jų mastas didžiulis – į ES jau atvyko beveik 3 mln. asmenų. Padėtis kinta kasdien. Šios gairės turi atitikti įvykių raidą, todėl jas reikės atnaujinti atsižvelgiant į besiformuojančią valstybių narių patirtį.

Todėl gaires ketinama nuolat keisti ir reguliariai atnaujinti remiantis iš valstybių narių gautais naujais klausimais, kad jos atitiktų padėtį vietoje ir kintančius valstybių narių poreikius. Be šių gairių gali būti pateikta konkretesnių rekomendacijų tam tikromis temomis. Komisija taip pat ketina reguliariai atnaujinti specialų tinklalapį, kuriame surinkta nuo karo Ukrainoje bėgantiems žmonėms naudinga informacija, ir jame pateikti papildomų gairių valstybėms narėms. Be to, Komisija ketina kartą per mėnesį susitikti su valstybėmis narėmis ir aptarti klausimus, susijusius su Tarybos sprendimo ir Direktyvos 2001/55/EB aiškinimu.

Siekdama koordinuoti valstybių narių veiksmus, kaip numatyta Tarybos sprendimo 3 straipsnio 2 dalyje, Komisija sukūrė **Solidarumo platformą**. Ji bus naudojama papildant Tarybos sprendimo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyto ES migracijos pasirengimo ir krizių valdymo tinklo (toliau – Tinklas) veiklą, atsižvelgiant į tame tinkle gautą informaciją. Solidarumo platformoje bus renkama informacija, nagrinėjami valstybėse narėse nustatyti poreikiai ir koordinuojami tolesni veiksmai, kurių imamasi reaguojant į šiuos poreikius.

Solidarumo platforma padės sutelkti atitinkamas ES priemones, koordinuoti solidarumo principu pagrįstų pasiūlymų ir nustatytų poreikių derinimą ir apskritai koordinuoti asmenų perkėlimą iš vienos valstybės narės į kitą ir, kai tinkama, į trečiąsias šalis, bendradarbiaujant su ES agentūromis ir kitais susijusiais subjektais.

Valstybės narės paskyrė du asmenis, iš kurių vienas bus šalies asmuo ryšiams, galintis priimti sprendimus, o kitas veiks operaciniu lygmeniu. Visa su Solidarumo platforma susijusi informacija ir papildomi klausimai dėl Tarybos sprendimo įgyvendinimo pagal šias gaires turėtų būti siunčiami į specialią funkcinę e. pašto dėžutę, kuri jau nurodyta valstybėms narėms.

2020 m. Komisija, priimdama Migracijos pakto pasiūlymų rinkinį, priėmė rekomendaciją dėl **ES migracinės parengties ir migracijos krizių valdymo plano**. Siekiama sukurti operacinę

¹ 2022 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga.

migracijos srautų ir migracijos padėties stebėsenos ir numatymo sistemą, didinti atsparumą ir reaguoti į migracijos keliamas krizines situacijas

Nuo 2022 m. sausio mėn. pradžios Migracinės parengties ir migracijos krizių valdymo plano tinkle Komisija labai glaudžiai bendradarbiauja su Europos išorės veiksmų tarnyba, atitinkamomis ES agentūromis ir valstybėmis narėmis, kad parengtų pasirengimo galimai krizei lygio apžvalgą. Nuo karo Ukrainoje pradžios du kartus per savaitę vyksta Tinklo susitikimai ir nuosekliai kasdien teikiamos bendros informuotumo apie padėtį ataskaitos, kad į tokių įvykių keliamas migracijos problemas būtų reaguojama suderintai.

Ši veikla visapusiškai derinama su Integruotu politinio atsako į krizes mechanizmu (IPCR), o Tinklo ataskaita įtraukiama į savaitinę integruoto informuotumo apie padėtį ir jos analizės (ISAA) ataskaitą.

Tinkle ir toliau bus dalijamasi informacija apie padėtį ir konsoliduojama visa svarbi informacija apie migracijos valdymą, susijusi su Rusijos invazija į Ukrainą, taip pat apie Direktyvos 2001/55/EB įgyvendinimą.

Šiomis **gairėmis** siekiama padėti valstybėms narėms taikyti Tarybos sprendimą ir Direktyvą 2001/55/EB² (Laikinosios apsaugos direktyvą) bei kitus taikytinus ES teisės aktus. Jomis papildomas 2022 m. kovo 2 d. Komisijos komunikatas „Išorės sienų valdymo gairės, kuriomis siekiama supaprastinti ES ir Ukrainos sienos kirtimą“³.

² 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 2001/55/EB dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (OL L 212, 2001 8 7, p. 12–23).

³ Komisijos komunikatas „Išorės sienų valdymo gairės, kuriomis siekiama supaprastinti ES ir Ukrainos sienos kirtimą“, C(2022) 1404, OL C 104I, 2022 3 4, p. 1–6.

1. ASMENYS, KURIEMS TAIKOMA LAIKINOJI APSAUGA

Pagal Tarybos įgyvendinimo sprendimą 2022/382 (toliau – Tarybos sprendimas) teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę turintys asmenys

Tarybos sprendimo 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytos konkrečios asmenų, kuriems taikoma laikinoji apsauga arba derama apsauga pagal nacionalinę teisę, grupės.

Pagal Tarybos sprendimo 2 straipsnio 1 dalį Direktyvoje 2001/55/EB numatyta laikinoji apsauga yra taikoma:

- (1) Ukrainoje gyvenantiems **Ukrainos piliečiams**, kurie buvo perkelti **2022 m. vasario 24 d. arba vėliau, ir jų šeimos nariams**;
- (2) asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiams, kuriems iki 2022 m. vasario 24 d. Ukrainoje **buvo suteikta tarptautinė apsauga arba lygiavertė nacionalinė apsauga** ir kurie buvo perkelti iš Ukrainos 2022 m. vasario 24 d. arba vėliau, **ir jų šeimos nariams**.

Pagal Tarybos sprendimo 2 straipsnio 2 dalį Direktyvoje 2011/55/EB numatyta laikinoji apsauga arba derama apsauga pagal valstybių narių nacionalinę teisę taikoma asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiams, galintiems įrodyti, kad iki 2022 m. vasario 24 d. jie teisėtai gyveno Ukrainoje, remiantis pagal Ukrainos teisę išduotu **galiojančiu nuolatiniu leidimu gyventi**, ir kurie **negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo** [kilmės] šalį ar kilmės [šalyje esantį] regioną.

Kaip aiškinama Tarybos sprendimo 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta derama apsauga pagal nacionalinę teisę?

Tarybos sprendimo 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta derama apsauga pagal nacionalinę teisę – laikinosios apsaugos statuso alternatyva, kurią gali taikyti valstybės narės, todėl ji nebūtinai yra susijusi su palankiomis nuostatomis, tapačiomis siejamoms su Direktyvoje 2001/55/EB numatyta laikinąja apsauga. Vis dėlto įgyvendindamos Tarybos sprendimą valstybės narės privalo laikytis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos ir Direktyvos 2001/55/EB esmės. Kiekvienam asmeniui turi būti užtikrinta pagarba žmogaus orumui ir, atitinkamai, orumo nežeminantis gyvenimo lygis (pvz., teisė gyventi šalyje, galimybė gauti pragyvenimo lėšų ir būstą, skubioji pagalba ir derama nepilnamečių priežiūra).

Kaip aiškinama Tarybos sprendimo 2 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyta lygiavertė nacionalinė apsauga Ukrainoje?

Komisija mano, kad lygiavertė nacionalinė apsauga Ukrainoje yra tarptautinės apsaugos alternatyva ir apima Ukrainos valdžios institucijų suteiktą kitų formų apsaugą, pvz., laikinąją apsaugą arba papildomą apsaugą. Šiuo metu Komisija renka informaciją iš Ukrainos valdžios institucijų apie Ukrainos teisėje numatytas apsaugos formas ir dokumentus, kuriuos Ukrainos valdžios institucijos išduoda tokių formų apsaugos turėtojams. Remiantis gauta preliminarina informacija, Ukrainoje išduodami šie dokumentai: asmenų, kuriems suteikta papildoma apsauga, kelionės dokumentas; asmens be pilietybės kelionės dokumentas ir asmenų, kuriems suteikta papildoma apsauga, pažymėjimas.

Įrodymai, kad asmuo turi teisę į Direktyvoje 2001/55/EB numatytą laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę

Tarybos sprendimu nustatyta, kad 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse išvardytų kategorijų asmenims nedelsiant suteikiama laikinoji apsauga. Nenumatyta procedūrų, kaip prašyti laikinosios apsaugos ar deramos apsaugos pagal nacionalinę teisę. Todėl atitinkamas asmuo, prisistatydamas valdžios institucijoms, kad galėtų pasinaudoti teisėmis, susijusiomis su laikinąja apsauga arba derama apsauga, turėtų įrodyti tik, kaip tinkama, savo pilietybę, tarptautinės arba lygiavertės apsaugos statusą, tai, kad jis gyveno Ukrainoje, arba šeimos ryšį. Teisė į laikinąją apsaugą suteikiama nedelsiant. Vis dėlto, siekiant užtikrinti tinkamą konkretaus asmens atvejo administravimą ir registraciją, valstybė narė gali nuspręsti nustatyti tam tikrus reikalavimus, pvz., užpildyti registracijos formą ir pateikti įrodymus, kaip numatyta Tarybos sprendime.

Vienas iš laikinosios apsaugos tikslų – užtikrinti greitą procesą, kad būtų taikoma kuo mažiau formalumų. Kaip minėta Tarybos sprendimo 12 konstatuojamojoje dalyje, apsauga norintys pasinaudoti asmenys turėtų galėti įrodyti turintys teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę pateikdami atitinkamus dokumentus atitinkamos valstybės narės kompetentingoms institucijoms.

Tai galėtų būti patvirtinamieji dokumentai, galintys padėti:

- nustatyti tapatybę ir gyvenamąją vietą;
- patvirtinti giminystės ryšį arba šeimos vienovę ir artimųjų giminaičių priklausomumo ryšius.

Jei pateiktų dokumentų galiojimas baigėsi, valstybės narės raginamos laikyti juos atitinkamo asmens tapatybės arba gyventojų statuso įrodymu.

Jei valstybėms narėms kiltų abejonių dėl dokumentų autentiškumo arba jei asmuo neturi minėtųjų dokumentų, būtų galima kreiptis pagalbos į Ukrainos valdžios institucijas valstybėse narėse arba šios galėtų patvirtinti, jei įmanoma, kad asmuo yra Ukrainos pilietis arba gyventojas.

Kai asmuo negali pateikti atitinkamų dokumentų, o valstybės narės negali greitai kitais būdais nustatyti, ar atitinkamas asmuo turi teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, Komisija siūlo tam asmeniui taikyti prieglobsčio procedūrą. Asmenims, teigiantiems, kad jie negali saugiai grįžti į savo kilmės šalį ir (arba) regioną, kurių teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę nustatyti pernelyg sudėtinga, bet kuriuo atveju turėtų būti taikoma prieglobsčio procedūra.

Orientacinis Ukrainos pilietybę įrodančių dokumentų (net pasibaigusio galiojimo laikotarpio) sąrašas:

- bet kokios rūšies pasas (nacionalinis, diplomatinis, tarnybinis, grupinis ir pakaitinis, įskaitant vaiko pasą);
- nacionalinė asmens tapatybės kortelės (įskaitant laikinasias);
- karo tarnybos knygelės ir karo tarnybos kortelės;
- jūrininko registracijos knygelės, kapitono darbo kortelės ir jūrininko pasai;
- pilietybės pažymėjimai ir
- kiti oficialūs dokumentai, kuriuose minima arba nurodoma pilietybė.

Kaip aiškinama Tarybos sprendimo 2 straipsnio 2 ir 3 dalyse vartojama frazė „negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną“?

Tarybos sprendimo 2 straipsnio 2 dalimi reikalaujama, kad valstybės narės taikytų arba šį sprendimą, arba deramą apsaugą pagal savo nacionalinę teisę asmenims be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiams, kurie gali įrodyti, kad iki 2022 m. vasario 24 d. jie teisėtai gyveno Ukrainoje, remiantis pagal Ukrainos teisę išduotu galiojančiu nuolatiniu leidimu gyventi, ir kurie negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną. 2 straipsnio 3 dalyje nustatoma, kad valstybės narės gali taikyti šį sprendimą ir kitiems asmenims, įskaitant asmenis be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečius, kurie teisėtai gyveno Ukrainoje ir negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

Saugus grįžimas į savo kilmės šalį ar regioną ilgam laikui neapibrėžtas nei Direktyvoje 2001/55/EB, nei Tarybos sprendime. Komisija mano, kad tai yra *sui generis* tos direktyvos sąvoka.

Tai, kad neįmanoma saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną, turėtų būti aiškinama atsižvelgiant į Direktyvos 2001/55/EB 2 straipsnio c punktą, kuriame konkrečiai kalbama apie sąlygas, kai kilmės šalyje vyksta ginkluotas konfliktas arba vyrauja smurtas, ir kyla didelis pavojus, kad žmogaus teisės bus sistemingai arba apskritai pažeidinėjamos. Be to, Direktyvos 2011/55/EB 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad laikinosios apsaugos terminas baigiasi, kai padėtis asmenų, kuriems suteikta laikinoji apsauga, kilmės šalyje leidžia asmenims, kuriems laikinoji apsauga buvo suteikta, saugiai ir ilgam laikui grįžti į ją, deramai atsižvelgus į žmogaus teises ir pagrindines laisves bei valstybių narių įsipareigojimus dėl negražinimo⁴.

Taigi šiuo atžvilgiu galima laikyti, kad atitinkamas asmuo negali **saugiai grįžti** dėl pvz., akivaizdus pavojaus jo saugumui, ginkluoto konflikto arba vyraujančio smurto, dokumentais pagrįsto persekiojimo, kitokio nežmoniško ar žeminančio elgesio arba bausmės pavojaus.

Tam, kad atitinkamas asmuo galėtų grįžti **ilgam laikui**, jo kilmės šalyje ar regione jam turėtų būti sudarytos sąlygos naudotis realiomis teisėmis, kad jis galėtų pagrįstai tikėtis, kad kilmės šalyje arba regione bus patenkinti jo pagrindiniai poreikiai ir suteikta galimybė reintegrotis į visuomenę.

Spręsdamos, ar asmuo gali grįžti saugiai ir ilgam laikui, valstybės narės turėtų remtis bendrąja padėtimi kilmės šalyje ar regione. Vis dėlto atitinkamas asmuo turėtų galėti individualiu lygmeniu įrodyti ar pateikti *prima facie* įrodymų, kad jis negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną. Tokiomis aplinkybėmis valstybės narės turėtų atsižvelgti į tai, ar atitinkamas asmuo vis dar turi prasmingą ryšį su savo kilmės šalimi, pvz., įvertindamos gyvenimo Ukrainoje trukmę ar asmens kilmės šalyje esančią šeimą. Taip pat reikėtų tinkamai atsižvelgti į ypatingus pažeidžiamų asmenų ir vaikų, visų pirma nelydimų nepilnamečių ir našlaičių, poreikius, remiantis geriausių vaiko interesų principu.

Šeimos nariai, turintys teisę į laikinąją apsaugą ir kitas šeimos susijungimo galimybes

Tarybos sprendimas taip pat taikomas 2 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose nurodytų asmenų šeimos nariams, jei tos šeimos gyveno Ukrainoje iki 2022 m. vasario 24 d., atsižvelgiant į tai, kad svarbu neiškirti šeimų ir vengti, kad tos pačios šeimos nariai turėtų skirtingą statusą.

Įgyvendinant Tarybos sprendimą šeimos nariais laikomi šių kategorijų asmenys:

⁴ Pagal Ženevos konvenciją draudžiama gražinti asmenį prie teritorijų, kuriose jo gyvybei ar laisvei grėstų pavojus dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių pažiūrų, sienos. Be to, pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 19 straipsnį įgyvendinant ES teisę joks asmuo negali būti perkeltas, išsiųstas ar išduotas į valstybę, kurioje jam gresia mirties bausmė arba kurioje jis gali patirti kankinimų ar kitokį nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas.

- (a) asmens, kuriam taikoma laikinoji apsauga, sutuoktinis arba nevedęs nuolatinis partneris, jeigu pagal atitinkamos valstybės narės teisės aktus ar praktiką nesusituokusioms poroms nustatytos panašios sąlygos kaip ir susituokusioms poroms pagal jos su užsieniečiais susijusių nacionalinę teisę, – tai būtų galima įrodyti atitinkamais registru dokumentais ir pažymėjimais arba bet koku kitu Ukrainos valdžios institucijų išduotu dokumentu, net ir šalies atstovybės toje valstybėje narėje išduotais liudijimais;
- (b) minėtojo asmens, kuriam taikoma laikinoji apsauga, arba jo sutuoktinio nepilnamečiai, nesudarę santuokos vaikai, nesvarbu, ar jie gimę santuokoje ar ne, ar buvo įvaikinti – tai būtų galima įrodyti gimimo liudijimais ar pan.;
- (c) kiti artimieji giminaičiai, kurie aplinkybių, susijusių su perkeltųjų asmenų masiniu srautu, metu gyveno kartu kaip šeimos nariai ir tuo metu visiškai arba didele dalimi priklausė nuo minėtojo asmens, kuriam taikoma laikinoji apsauga, – tai būtų galima įrodyti teisę gyventi šalyje patvirtinančiais dokumentais, šeimos knyga ir atitinkamais priežiūros lėšų mokėjimo įrodymais. Valstybės narės turėtų „savo veiksmų laisve naudotis kuo žmoniškiau“⁵.

Tam tikros Direktyvos 2001/55/EB nuostatos ypač svarbios šeimos nariams: Direktyvos 2001/55/EB 15 straipsnis dėl šeimos narių, kuriems skirtingos valstybės narės suteikė laikinąją apsaugą, susijungimo (2 dalis), geriausių vaiko interesų paisymo (4 dalis), solidarumo sprendžiant dėl asmenų perkėlimo šeimos susijungimo tikslais (5 dalis), dokumentų išdavimo ir panaikinimo šeimai susijungus (6 dalis), bendradarbiavimo ir keitimosi informacija (6 ir 7 dalys).

Komisija pabrėžia, kad asmenų be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečių, kurie gali įrodyti, kad teisėtai gyveno Ukrainoje anksčiau nei 2022 m. vasario 24 d., remdamiesi pagal Ukrainos teisės aktus išduotu **galiojančiu leidimu nuolat gyventi**, ir kurie negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną, šeimos nariai neturi teisės į laikinąją apsaugą arba deramą nacionalinę apsaugą pagal Tarybos sprendimą. Tarybos sprendimu nereikalaujama, kad 2 straipsnio 2 dalyje nurodytų asmenų šeimos nariams būtų suteikta Direktyvoje 2001/55/EB numatyta laikinoji apsauga arba derama apsauga pagal valstybių narių nacionalinę teisę, tačiau Komisija ragina valstybes nares išplėsti laikinosios apsaugos arba deramos apsaugos pagal nacionalinę teisę taikymą šių asmenų šeimos nariams.

Be to, ir asmenys, turintys teisę į laikinąją apsaugą, ir tokios teisės neturintys asmenys taip pat gali pasinaudoti šiomis nuostatomis:

- šeimos susijungimo pagal Direktyvą 2003/86/EB, jei jie yra valstybėje narėje teisėtai gyvenančio trečiosios šalies piliečio šeimos nariai ir atitinka toje direktyvoje nustatytas sąlygas;
- Direktyvoje 2004/38/EB nustatytais teisėmis, jei jie yra Sąjungos piliečio, pasinaudojusio savo judėjimo laisve, šeimos nariai.

Įgydamas teises pagal Direktyvą 2003/86/EB, Direktyvą 2004/38/EB ar atitinkamų valstybių narių nacionalinę teisę asmuo, turintis teisę į laikinąją apsaugą, jos prarasti negali. Su sąlyga, kad ir toliau laikomasi atitinkamų sąlygų, minėtosios teisės gyventi šalyje bet kuriuo atveju leistų šiems asmenims toliau teisėtai gyventi atitinkamoje valstybėje narėje pagal Direktyvos 2001/55/EB 6 straipsnį pasibaigus laikinosios apsaugos terminui.

⁵ 2014 m. balandžio 3 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą taikymo gairių (COM/2014/0210 *final*).

Asmenys, kurie neturi teisės į laikinąją apsaugą arba deramą nacionalinę apsaugą pagal Tarybos sprendimą, ir galimybė išplėsti laikinosios apsaugos taikymo sritį šios kategorijos asmenims (Laikinosios apsaugos direktyvos 7 straipsnio 1 dalis)

Toliau nurodytų kategorijų perkeltieji asmenys iš esmės neturi teisės į Direktyvoje 2001/55/EB numatytą laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę:

- (1) Ukrainoje gyvenantys Ukrainos piliečiai, **perkelti iš Ukrainos iki 2022 m. vasario 24 d.** arba iki tos dienos **atsidūrę už Ukrainos ribų**, pvz., dėl darbo, studijų, atostogų, lankydami šeimos narius ar dėl medicininių ar kitų priežasčių;
- (2) asmenys be pilietybės arba trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiai, kuriems iki 2022 m. vasario 24 d. Ukrainoje buvo suteiktas tarptautinės apsaugos statusas arba lygiavertė Ukrainos pabėgėlių apsauga, **perkelti iš Ukrainos iki 2022 m. vasario 24 d. arba** iki tos datos **atsidūrę už Ukrainos ribų**, pvz., dėl darbo, studijų, atostogų, lankydami šeimos narius ar dėl medicininių ar kitų priežasčių;
- (3) asmenys be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiai, kurie gali įrodyti, kad teisėtai gyveno Ukrainoje iki 2022 m. vasario 24 d., remdamiesi pagal Ukrainos teisės aktus išduotu **galiojančiu leidimu nuolat gyventi**, ir **kurie gali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną**.

Be to, teisės į Direktyvoje 2001/55/EB numatytą laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę taip pat neturi toliau nurodytų kategorijų perkeltieji asmenys:

- (4) asmenys be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiai, kurie **iki 2022 m. vasario 24 d. trumpą laiką** teisėtai gyveno Ukrainoje, pvz., studentai ir darbininkai, ir kurie **negali saugiai ir ilgam grįžti į savo kilmės šalį ar regioną**;
- (5) asmenys be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečiai, kurie **iki 2022 m. vasario 24 d. trumpą laiką** teisėtai gyveno Ukrainoje, pvz., studentai ir darbininkai, ir kurie **gali saugiai ir ilgam grįžti į savo kilmės šalį ar regioną**.

Vis dėlto pagal Direktyvos 2001/55/EB 7 straipsnio 1 dalį valstybės narės, nedelsdamos apie tai pranešti Tarybai ir Komisijai, gali išplėsti laikinosios apsaugos taikymo sritį, kaip numatyta Direktyvoje, papildomoms perkeltųjų asmenų kategorijoms, neapsiribodamos tomis, kurioms taikomas Tarybos sprendimas, kai asmenys dėl tų pačių priežasčių perkeliami iš tos pačios kilmės šalies ar regiono. Tarybos sprendimo 2 straipsnio 3 dalyje šiuo aspektu konkrečiai nurodoma galimybė taikyti šį sprendimą ir kitiems asmenims, įskaitant asmenis be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečius, kurie gyveno Ukrainoje ir negali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį.

Vadovaudamasi Tarybos sprendimo 14 konstatuojamąja dalimi, **Komisija primygtinai ragina valstybes nares apsvarstyti galimybę išplėsti laikinosios apsaugos taikymo sritį, įtraukiant visų pirma asmenis, kurie pabėgo iš Ukrainos prieš pat 2022 m. vasario 24 d. (pirmesniuose 1 ir 2 punktuose išvardyti asmenys)** didėjant įtampai arba buvo Sąjungos ar kitos trečiosios šalies teritorijoje (pvz., atostogaudami, dėl darbo ar su šeima susijusių priežasčių) prieš pat tą datą ir dėl ginkluoto konflikto negali grįžti į Ukrainą.

Esamomis aplinkybėmis šie asmenys bet kuriuo atveju negalės grįžti į Ukrainą kaip savo kilmės ar prieglobsčio šalį. Kitas variantas yra suteikti jiems galimybę nedelsiant pasinaudoti prieglobsčio procedūra ir teikti tokiems atvejams pirmenybę, nes šiems asmenims skubiai reikia apsaugos lygiai taip pat, kaip ir nuo vasario 24 d. iš šalies pabėgusiems ukrainiečiams.

Suteikti laikinąją apsaugą taip pat būtų naudinga ir valstybei narei, atsižvelgiant į tai, kad procedūra paprasta ir dėl to dar sumažėja pavojus, kad prieglobsčio sistema bus pernelyg apkrauta.

Be to, kalbant apie asmenis be pilietybės ir trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečius, galinčius įrodyti, kad jie **teisėtai gyveno Ukrainoje iki 2022 m. vasario 24 d., remdamiesi galiojančiu leidimu nuolat gyventi (pirmesniame 3 punkte nurodyti asmenys)**, išduotu pagal Ukrainos teisę, kaip minėta pirmiau (skirsnyje dėl sąlygos grįžti saugiai ir ilgam laikui), valstybės narės galėtų laikyti, kad šie asmenys *prima facie* turi prasmingesnių ryšių su Ukraina nei su kilmės šalimi ar regionu, todėl jų namų šalis yra Ukraina. Tai ypač pasakytina apie asmenis be pilietybės, kurie iš esmės neturi kilmės šalies, į kurią galėtų grįžti.

Bet kuriuo atveju, kaip nurodyta 13 konstatuojamojoje dalyje, asmenims, kurie neturi teisės į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, bet gali saugiai ir ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį, turėtų būti leidžiama atvykti į Sąjungą, net jei jie neatitinka visų Šengeno sienų kodekse nustatytų atvykimo sąlygų, siekiant užtikrinti šių asmenų saugų grįžimą į kilmės šalį ar regioną. Komisija ragina valstybes nares imtis iniciatyvos ir bendradarbiauti su atitinkamomis trečiosiomis šalimis siekiant užtikrinti saugią jų piliečių repatriaciją. Tai nedaro poveikio asmenų, kuriems Tarybos sprendimas netaikomas, teisei pasinaudoti prieglobsčio procedūra.

Pagal Direktyvos 2001/55/EB 7 straipsnį **valstybės narės turėtų nedelsdamos pranešti Tarybai ir Komisijai**, jei jos išplėtė laikinosios apsaugos taikymo sritį daugiau, nei reikalaujama Tarybos sprendimu. Komisija mano, kad valstybės narės turėtų pranešti Komisijai per duomenų bazę THEMIS (direktyvoms) – oficialią priemonę pranešti apie perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo taisykles.

Asmenys, kuriems laikinoji apsauga gali būti netaikoma (Laikinosios apsaugos direktyvos 28 straipsnis)

Valstybėms narėms leidžiama netaikyti perkeltajam asmeniui laikinosios apsaugos, jei jos turi rimtų priežasčių manyti, kad asmuo padarė nusikaltimą taikai, karo nusikaltimą arba nusikalto žmonijai, padarė sunkų nepolitinio pobūdžio nusikaltimą už priimančiosios valstybės narės ribų prieš priimant jį į tą valstybę narę kaip asmenį, kuris naudojasi laikinąja apsauga, arba jeigu tas asmuo pripažintas kaltu dėl veiksmų, prieštaraujančių Jungtinių Tautų tikslams ir principams.

Valstybėms narėms taip pat leidžiama netaikyti perkeltajam asmeniui laikinosios apsaugos, jei yra pakankamas pagrindas laikyti jį asmeniu, pavojingu priimančiosios valstybės narės saugumui ar priimančiosios valstybės narės visuomenei.

Komisija primygtinai rekomenduoja valstybėms narėms prieš išduodant leidimą gyventi asmenims, kuriems suteikta laikinoji apsauga arba derama apsauga pagal nacionalinę teisę, susipažinti su informacija atitinkamose tarptautinėse, ES ir nacionalinėmis duomenų bazėse, visų pirma su perspėjimais dėl asmenų ir Šengeno informacinėje sistemoje (SIS) pateiktais dokumentais, kad jos galėtų atlikti būtiną saugumo patikrinimą (daugiau informacijos pateikiama 4 skirsnyje).

Vaikai

Apskaičiuota, kad daugiau kaip pusė gyventojų, dėl karo pabėgusių iš Ukrainos nuo 2022 m. vasario 24 d., yra vaikai (jaunesni nei 18 metų asmenys)⁶. Vadovaujantis 2017 m. *Komunikatu*

⁶ <https://www.unicef.org/press-releases/one-week-conflict-ukraine-half-million-children-become-refugees> (paskelbta 2022 m. kovo 3 d.). Naujausią informaciją apie į ES atvykstančių asmenų srautą galima rasti adresu <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

*dėl vaikų migrantų apsaugos*⁷ iš Ukrainos atvykstančių migrantų vaikų apsauga – vienas iš svarbiausių ES prioritetų. Šiais klausimais Komisijos pateiktos rekomendacijos, kuriomis siekiama sustiprinti visų vaikų migrantų apsaugą, neatsižvelgiant į jų statusą, taip pat taikomos ir Ukrainos krizės aplinkybėmis.

Visiems nuo konflikto Ukrainoje bėgantiems vaikams turi būti užtikrinta visapusiška apsauga ir galimybė greitai naudotis konkrečiomis vaiko teisėmis (į švietimą, sveikatos priežiūrą, įskaitant prevencinę priežiūrą ir psichinės sveikatos priežiūrą bei psichosocialinę pagalbą), taip pat visos būtinos paramos paslaugos geriausiems vaiko interesams ir gerovei užtikrinti⁸. Vaikų nuomonė turi būti išklaudyta ir į ją turi būti atsižvelgiama pagal jų amžių ir subrendimą. Turėtų būti užtikrinta, kad vaiko teisių apsaugos veiksmai būtų integruoti, o atitinkamos institucijos bendradarbiautų ir koordinuotų veiklą.

Reikėtų tinkamai atsižvelgti į konkrečias kliūtis, su kuriomis dažnai susiduria vaikai migrantai (pvz., kalbos barjeras), susijusias su galimybe gauti deramą būstą, kokybiškas švietimo ir kitas socialines paslaugas, ir jas spręsti.

Valstybės narės raginamos užtikrinti, kad visiems vaikams (atsižvelgiant į vaiko interesus, amžių ir aplinkybes) būtų suteikiama aktuali informacija apie padėtį, jų teises ir apie jiems apsaugoti taikomas procedūras ir teikiamas paslaugas. Valstybės narės taip pat raginamos užtikrinti, kad su vaikais nuo jų atvykimo prie ES sienų dirbantys asmenys būtų tinkamai parengti ir kad prireikus būtų įtraukiami vaiko teisių apsaugos specialistai.

Visi su vaikais susiję sprendimai ar veiksmai turi būti visų pirma grindžiami geriausių vaiko interesų principu.

Nelydimų ir atskirtų vaikų arba našlaičių padėtis išsamiau aptariama 5 skirsnyje.

Nepilnamečių teisė į švietimą (Laikinosios apsaugos direktyvos 14 straipsnio 1 dalis)

Pagal Direktyvos 2001/55/EB 14 straipsnio 1 dalį valstybės narės jaunesniems kaip 18 metų asmenims, kuriems suteikta laikinoji apsauga, suteikia teisę į švietimą tomis pačiomis sąlygomis kaip ir savo bei ES piliečiams. Valstybės narės gali numatyti, kad tokia teisė suteikiama tik į valstybinę švietimo sistemą. Komisija mano, kad tai taikytina ir nepilnamečiams, kuriems suteikta derama apsauga pagal nacionalinę teisę, nurodyta Tarybos sprendimo 2 straipsnio 2 dalyje. Prireikus atsižvelgiama į dokumentus, įrodančius Ukrainoje įgytą išsilavinimą (pvz., vidurinės mokyklos baigimą, A1 lygio anglų kalbos žinias ir kt.).

Komisija rekomenduoja, kad vaikams būtų skirta paramos priemonių, pvz., organizuojamos parengiamosios pamokos, kad jiems būtų lengviau įsitraukti į švietimo sistemą ir mokytis. Šios paramos priemonės, be kita ko, yra parama mokantis priimančiosios šalies kalbos (pasinaudojant įprastinio mokymo galimybėmis arba parengiamaisiais kursais, po kurių galima greitai pereiti į įprastą švietimo sistemą), mokinių gebėjimų lygio vertinimas, mokinių ir tėvų informavimas apie priimančiąją šalį, psichologinė parama ir parama mokytojams ir kitiems švietimo specialistams, priimantiems pabėgėlius.

Kai yra aišku, kad nepilnamečiai atitinka laikinosios apsaugos arba deramos apsaugos pagal nacionalinę teisę sąlygas, teisė į švietimą užtikrinama kuo greičiau, net jei leidimo gyventi išdavimo procedūra dar nebaigta. Atitiktis šioms sąlygoms gali būti įrodoma nepilnamečių tapatybės dokumentais arba bet kokiais kitais oficialiais dokumentais, kurie gali būti pateikti tapatybei įrodyti.

⁷ COM(2017) 211 *final*, 2017 04 12.

⁸ Laikantis JT vaiko teisių konvencijos, ES vaiko teisių strategijos ir atitinkamos ES *acquis*.

Komisija taip pat rekomenduoja kuo greičiau sudaryti palankesnes sąlygas nelydiniams nepilnamečiams naudotis teise į švietimą, net jei vyksta globėjo ar atstovo skyrimo ir globos, į kurią vaikas turi teisę, pobūdžio nustatymo procedūras.

Valstybės narės taip pat turėtų padėti naudotis teise į ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, taip pat profesinį mokymą tokiomis pačiomis sąlygomis kaip savo bei kitiems Sąjungos piliečiams. Visų pirma tose valstybėse narėse, kuriose teisė į ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą numatyta teisės aktais arba kuriose ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose dalyvauti privaloma, teisė į ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą vaikams, kuriems taikomas Tarybos sprendimas, turėtų būti suteikta tokiomis pačiomis sąlygomis kaip priimančiosios valstybės narės piliečiams.

2. TEISĖ LAISVAI JUDĖTI

Teisė judėti prieš išduodant leidimą gyventi šalyje

Siekdama užtikrinti, kad valstybės narės, kuriose asmenys, turintys teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, ketina pasinaudoti savo teisėmis, būtų tinkamai pasirėngusios, Komisija rekomenduoja, kad valstybės narės, į kurią atvykstama pirmiausia, valdžios institucijos prašytų atitinkamų asmenų, norinčių persikelti į kitą valstybę narę, nurodyti, į kurią valstybę narę jie vyks. Tokiu būdu turėtų būti siekiama nustatyti asmenų, ketinančių persikelti į konkrečias valstybes nares, skaičių. Valstybės narės, į kurias atvykstama pirmiausia, per ES migracinės parengties ir migracijos krizių valdymo mechanizmo tinklą turėtų perduoti anonimiškai surinktą informaciją (asmenų, kurie turėtų atvykti į valstybę narę X, Y ar Z, skaičių).

Biometrinius pasus turintys Ukrainos piliečiai arba kiti trečiųjų šalių piliečiai, kuriems netaikomas reikalavimas atvykstant į Sąjungą turėti trumpalaikę vizą, turi teisę 90 dienų per 180 dienų laikotarpį laisvai judėti Šengeno erdvėje po to, kai jiems leista atvykti į šią teritoriją. Todėl šie asmenys gali keliauti į valstybę narę, kurioje jie nori naudotis teisėmis, susijusiomis su laikinąja apsauga, ir prisijungti prie savo šeimų ir draugų visoje Sąjungoje įsikūrusiose didelėse ukrainiečių išeivių bendruomenėse.

Dėl asmenų, kuriems privaloma turėti vizą (pvz., dėl to, kad jie neturi biometrinio paso) ir kurie neturi valstybės narės išduotos trumpalaikės vizos, ilgalaikės vizos arba leidimo gyventi, ir kurie turi teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, Komisija primena, kad pagal Direktyvos 2001/55/EB 8 straipsnio 3 dalį valstybės narės asmenims, turintiems teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, turi suteikti visas galimybes gauti būtinas vizas, įskaitant tranzitines, kad šiems asmenims būtų leista atvykti į jų teritoriją. Formalumų turi būti kuo mažiau dėl skubėti verčiančios padėties. Jei asmuo ketina pasinaudoti savo teisėmis ne valstybėje narėje, į kurią atvykstama pirmiausia, Komisija rekomenduoja, kad valstybė narė, į kurią atvykstama pirmiausia, sienos perėjimo punkte (arba kirtus sieną, kad būtų išvengta spūsčių) išduotų vizą 15-ai dienų (pagal Vizų kodekso 35 straipsnio 3 dalį⁹). Taip atitinkamas asmuo galėtų naudotis teise judėti Šengeno erdvėje¹⁰. Vazos, išduotos pasienyje arba netoli sienos perėjimo punkto pagal Vizų kodekso 35 straipsnį, galioja 15 dienų ir prirėikus gali būti pratęstos vėliau (plg. Vizų kodekso 33 straipsnį). Duomenys, susiję su prašymu išduoti tokią vizą ir jos išdavimu, turėtų būti

⁹ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 810/2009, nustatantis Bendrijos vizų kodeksą (Vizų kodeksas) (OL L 243, 2009 9 15, p. 1–58).

¹⁰ Tai taikoma tik piliečiams, dėl kurių prieš išduodant vizą nėra iš anksto konsultuojamasi su kitų valstybių narių centrinėmis institucijomis (Vizų kodekso 22 straipsnis).

registruojami Vizų informacinėje sistemoje (VIS), laikantis taikytinų taisyklių¹¹. Komisija rekomenduoja, kad vizos turėtų būti išduodamos neatlygintinai arba jų kaina turėtų būti kuo mažesnė.

Jei asmuo, turintis teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, atvyksta prie ES valstybės narės, kuri taiko ne visą Šengeno *acquis* ir todėl neišduoda Šengeno vizų, sienos ir nori persikelti į kitą valstybę narę, kad pasinaudotų savo teisėmis, galimi įvairūs variantai. Visą Šengeno *acquis* taikančios valstybės narės gali išduoti Šengeno vizas savo konsulatuose tose valstybėse narėse, kurios taiko ne visą Šengeno *acquis*. Jos taip pat galėtų išduoti Šengeno vizas asmenims, turintiems teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, jiems atvykus į atitinkamą valstybę narę.

Vadovaudamasi išorės sienų valdymo gairėmis¹² Komisija rekomenduoja, kad valstybės narės neskirtų finansinių nuobaudų vežėjams, pervežantiems asmenis, kurie turi teisę į laikinąją apsaugą arba deramą nacionalinę apsaugą, atvykstančius iš valstybės narės ir neturinčius dokumentų, būtinų norint atvykti į paskirties valstybę narę. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad oro transporto bendrovėms apie tai būtų pranešta.

Apskritai, jei asmuo neturi galiojančio kelionės dokumento, Komisija rekomenduoja naudoti Direktyvos 2001/55/EB I priede pateiktą leidimo perkelti asmenį pavyzdį, kuriame valstybė narė, į kurią atvykstama pirmiausia, gali nurodyti valstybę narę, į kurią atitinkamas asmuo ketina keliauti, kad pasinaudotų su laikinąja apsauga susijusiomis teisėmis.

Valstybės narės gali koordinuoti pagalbos veiksmus, susijusius su asmenų, kurie neturi galimybių keliauti į valstybę narę, kurioje jie nori pasinaudoti laikinąja apsauga arba derama nacionaline apsauga, perdavimu, naudodamos Solidarumo platformą. Vis dėlto asmens duomenimis turėtų būti keičiamasi tik saugiame tinkle „DubliNet“.

Teisė laisvai judėti išdavus leidimą gyventi šalyje

Valstybei narei išdavus leidimą gyventi šalyje pagal Direktyvos 2001/55/EB 8 straipsnį, asmuo, kuriam suteikta laikinoji apsauga, 90 dienų per 180 dienų laikotarpį turi teisę keliauti į kitas valstybes nares nei ta, kuri išdavė leidimą gyventi. Jeigu šis asmuo vėliau persikelia į kitą valstybę narę, kurioje gauna kitą leidimą gyventi pagal laikinosios apsaugos nuostatas, pirmasis išduotas leidimas ir su juo susijusios teisės turi nustoti galioti ir būti panaikintos pagal Direktyvos 2001/55/EB 15 straipsnio 6 dalį ir 26 straipsnio 4 dalį.

Reikia pažymėti, kad siekdamas padėti valstybėms narėms, į kurias pirmiausia atvyksta daugiausia nuo karo iš Ukrainos bėgančių perkeltųjų asmenų, kuriems taikomas Tarybos sprendimas, ir skatinti visų valstybių narių tarpusavio pastangų pusiausvyrą, valstybės narės susitarė netaikyti Direktyvos 2001/55/EB 11 straipsnio asmenims, kurie naudojami laikinąja apsauga tam tikroje valstybėje narėje pagal Tarybos sprendimą ir kurie be leidimo persikėlė į kitą valstybę narę, nebent dvišaliu pagrindu valstybės narės susitarę kitaip¹³.

3. REGISTRACIJA (LAIKINOSIOS APSAUGOS DIREKTYVOS 10 STRAIPSNIS)

Pagal Direktyvos 2001/55/EB 10 straipsnį valstybės narės privalo užregistruoti asmenų, kuriems jų teritorijoje suteikta laikinoji apsauga, asmens duomenis (vardą, pavardę, pilietybę,

¹¹ 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 767/2008 dėl Vizų informacinės sistemos (VIS) ir apsikeitimo duomenimis apie trumpalaikes vizas tarp valstybių narių (VIS reglamentas) (OL L 218, 2008 8 13, p. 60–81).

¹² Komisijos komunikatas „Išorės sienų valdymo gairės, kuriomis siekiama supaprastinti ES ir Ukrainos sienos kirtimą“, C(2022) 1404 *final*, p. 6.

¹³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6826-2022-ADD-1/lt/pdf>.

gimimo datą ir vietą, šeiminių padėtį ir giminystės ryšius). Tuo tikslu valstybės narės, atlikdamos patikrinimus ir tyrimus (jei jie dar neatlikti), turėtų susipažinti su informacija atitinkamoje tarptautinėse, ES ir nacionalinėmis duomenų bazėse, visų pirma su perspėjimais dėl asmenų ir Šengeno informacinėje sistemoje (SIS) pateiktais dokumentais.

Pagal galiojantį teisinį pagrindą sistema EURODAC ar kitos ES didelės apimties IT sistemos ir duomenų bazės negali būti naudojamos laikinosios apsaugos turėtojams registruoti. Todėl Komisija rekomenduoja valstybėms narėms užregistruoti šiuos asmenis savo nacionaliniuose užsieniečių registruose ar kituose nacionaliniuose registruose, visapusiškai laikantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento. Valstybės narės turėtų registruoti tik Direktyvos 2001/55/EB II priede nurodytus asmens duomenis.

Tik nacionalinių duomenų bazių naudojimas turi trūkumų, nes ribojamos galimybės keistis informacija, pvz., norint atsekti ir nustatyti, ar tas pats asmuo naudojasi laikinosios apsaugos suteikiamomis teisėmis ne vienoje valstybėje narėje. Komisija, padedama Europos Sąjungos prieglobsčio agentūros, yra pasirengusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis sprendžiant šį trūkumą, pvz., suteikti keitimosi informacija platformą.

Jeigu informacija apie konkrečius asmenis, užregistruotus pagal Direktyvos 2001/55/EB II priedą, reikia keistis su kitomis valstybėmis narėmis, šios direktyvos tikslais (pvz., dėl šeimos susijungimo ar papildomų užklausų dėl konkretaus atvejo) šiais duomenimis galima keistis saugiame tinkle „DubliNet“.

4. LEIDIMAS GYVENTI ŠALYJE (LAIKINOSIOS APSAUGOS DIREKTYVOS 8 STRAIPSNIS)

Pagal Direktyvos 2001/55/EB 8 straipsnio 1 dalį valstybės narės asmenims, kuriems suteikta laikinoji apsauga, turi išduoti leidimus gyventi šalyje visą apsaugos laiką ir tuo tikslu išduoti dokumentus ar kitus lygiaverčius įrodymus. Tarybos sprendimu nustatyta laikinoji apsauga pagal Direktyvos 2001/55/EB 4 straipsnio 1 dalį galioja vienus metus nuo to sprendimo įsigaliojimo, t. y. nuo 2022 m. kovo 4 d. iki 2023 m. kovo 4 d.

Leidimą gyventi būtų galima naudoti kaip dokumentą, įrodantį asmenų statusą kitose valdžios institucijose, pvz., įdarbinimo įstaigose ir tarnybose, mokyklose, ligoninėse. Komisija nori pabrėžti, kad vieno metų laikotarpis yra faktinis, t. y. jis trunka iki 2023 m. kovo 4 d., neatsižvelgiant į tai, kada buvo išduotas leidimas gyventi. Taigi, visų pagal Tarybos sprendimą išduotų leidimų gyventi galiojimo pabaigos data yra 2023 m. kovo 4 d., kaip nustatyta Direktyvos 2001/55/EB 4 straipsnio 1 dalyje.

Jei per šį laikotarpį Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, nepriims sprendimo nutraukti laikinosios apsaugos taikymą, laikotarpis bus automatiškai pratęstas šešioms mėnesiams, t. y. iki 2023 m. rugsėjo 4 d., ir dar kartą šešioms mėnesiams, t. y. iki 2024 m. kovo 4 d. Pareiga išduoti ir (arba) pratęsti leidimus gyventi būtų ir toliau taikoma šiais laikotarpiais. Siekdamas sumažinti su leidimų atnaujinimu susijusią administracinę naštą, valstybės narės gali iš karto išduoti leidimą gyventi dvejiems metams, įvertindamos, kad laikinoji apsauga gali būti bet kuriuo metu nutraukta pagal direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b punktą. Jei valstybės narės nepasinaudoja šia galimybe, jos turės du kartus šešių mėnesių laikotarpiams pratęsti leidimus gyventi šalyje.

Kita vertus, jei Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, pagal Direktyvos 2001/55/EB 6 straipsnio 1 dalies b punktą priims sprendimą nutraukti laikinosios apsaugos taikymą iki minėtų datų, išduoti leidimai gyventi šalyje taptų negaliojantys ir turėtų būti panaikinti, nes jie yra tik deklaratyvus pobūdžio (teisės suteiktos būtent pačiu sprendimu). Valstybės narės, taikydamos savo nacionalines procedūras ir priemones, turėtų paskelbti informaciją, kad visi leidimai gyventi, suteikti taikant laikinąją apsaugą, nuo tam tikros dienos nebegalioja.

Suteikiant teises, atitinkamai susijusias su laikinąja apsauga arba derama apsauga pagal nacionalinę teisę, Komisija rekomenduoja valstybėms narėms sudaryti palankesnes sąlygas atidaryti banko sąskaitą ir naudotis atitinkamomis paslaugomis remiantis valstybių narių pripažįstamu tapatybės nustatymo dokumentu arba lygiaverčiu tapatybės nustatymo sprendimu ir atvykimo į ES 2022 m. vasario 24 d. arba vėliau įrodymu, net jei leidimo gyventi šalyje išdavimo procedūra dar nebaigta.

Komisija primygtinai rekomenduoja, kad valstybės narės, prieš išduodamos leidimą gyventi asmenims, kuriems suteikta laikinoji apsauga arba derama apsauga pagal nacionalinę teisę, atlikdamos patikrinimus ir tyrimus, susipažintų su informacija atitinkamose tarptautinėse, ES ir nacionalinėmis duomenų bazėse, visų pirma su perspėjimais dėl asmenų ir Šengeno informacinėje sistemoje (SIS) pateiktais dokumentais.

Valstybės narės turėtų kuo anksčiau į SIS įrašyti duomenis apie neteisėtai žmones gabenančius asmenis, prekyautojus žmonėmis ir kitus sunkių nusikaltimų vykdytojus ar jų bendrininkus. Patikrinimų rezultatai priklauso nuo perspėjimus teikiančių valstybių narių įrašomų duomenų kokybės. Todėl Komisija primena, kad šios valstybės narės turėtų įtraukti visus turimus svarbius duomenis. Sistemoje perspėjimus teikiančios valstybės narės gali susieti operaciniu atžvilgiu susijusius perspėjimus. Todėl šios valstybės narės taip pat raginamos kuo efektyviau naudoti visas SIS funkcijas. Atnaujinta SIS pradės veikti artimiausiais mėnesiais (2022 m.) ir tikimės, kad valstybės narės greitai įdiegs ir kuo geriau naudosis naujomis funkcijomis.

5. NELYDIMI NEPILNAMEČIAI (LAIKINOSIOS APSAUGOS DIREKTYVOS 16 STRAIPSNIS)

Prasidėjus Rusijos invazijai į Ukrainą Europoje kilo precedento neturinti solidarumo banga dėl iš Ukrainos bėgančių asmenų, ypač vaikų. Europiečių šeimos, atskiri asmenys ar asociacijos vyksta prie ES sienos su Ukraina, kad pasirūpintų ukrainiečių vaikais, kurių tėvai lieka Ukrainoje.

Komisija nori pabrėžti, kad taikant teises apsaugos priemones, skirtas būtent nelydimiems nepilnamečiams ir atskirtiems nuo tėvų vaikams, siekiama užtikrinti tinkamą pusiausvyrą tarp lankstumo, būtino, kad šie solidarumo veiksmai būtų efektyvūs, ir poreikio užtikrinti, kad būtų laikomasi nelydimiems vaikams taikomų pagrindinių garantijų ir apsaugos priemonių, taigi – visiškai užtikrinama jų apsauga.

Solidarumo veiksmai nedaro poveikio valstybių narių valdžios institucijų pareigai įgyvendinant Direktyvą 2001/55/EB ir Tarybos sprendimą laikytis konkrečių toje direktyvoje nustatytų reikalavimų ir Chartijos 24 straipsnio. Pagal Direktyvos 2001/55/EB 16 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi kuo greičiau paskirti nelydimų nepilnamečių, kuriems jų teritorijoje suteikta laikinoji apsauga, globėjus arba teisinius atstovus, be kita ko, prireikus, kol bus paskirtas nuolatinis globėjas, paskirdamos laikinąjį globėją arba užtikrindamos, kad jiems atstovautų organizacija, kuri atsako už nepilnamečių globą ir gerovę, arba jiems būtų atstovaujama bet kuriuo kitu tinkamu būdu.

Atstovavimą gali užtikrinti teisėtas globėjas, už nepilnamečių priežiūrą ir gerovę atsakinga organizacija, arba jiems gali būti atstovaujama bet kuriuo kitu tinkamu būdu. Komisija mano, kad tinkamai atstovaujant privaloma vadovautis konkrečiais nepilnamečių poreikiais, visų pirma įvertinti geriausius vaiko interesus ir veikti į juos atsižvelgiant. Atstovavimą gali užtikrinti tik asmenys, nedalyvavę su vaikais susijusioje nusikalstamoje veikoje (t. y. patikrinti).

Atstovavimas turi būti užtikrinamas kuo greičiau **valstybėje narėje, į kurią atvykstama pirmiausia**, garantuojant, kad visais procedūrų etapais, kai priimant sprendimą dėl vaiko turi

būti atsižvelgiama į geriausias vaiko interesus, dalyvautų vaiko teisių apsaugos tarnybų atstovas arba, jei reikia, asmenys ar organizacijos, paskirti veikti vaiko teisių apsaugos tarnybų vardu. Šio atstovo nereikia paskirti konkrečiai kiekvienam nelydimam nepilnamečiui, pakaks suteikti bendruosius įgaliojimus, kai reikia, padėti užtikrinti, kad būtų atsižvelgiama į geriausias nelydimų vaikų interesus.

Kai:

- (1) nelydimi nepilnamečiai vyksta į kitą valstybę narę, kad susijungtų su šeimos nariu, kaip apibrėžta Direktyvos 2001/55/EB 15 straipsnyje, arba
- (2) nelydimus nepilnamečius priima giminystės ryšiais nesusiję žinomi asmenys (kurie buvo su jais per ankstesnę kelionės dalį), viešosios arba privačios organizacijos iš kitų valstybių narių, kad pastarosiose jiems būtų suteikta priežiūra,

valstybė narė, į kurią atvykstama pirmiausia, turėtų bent užtikrinti, kad:

- (1) prieš vaikui ar vaikams ir lydintiesiems suaugusiesiems išvykstant toliau, valstybėje narėje, į kurią atvykstama pirmiausia, kompetentingos institucijos pagal nacionalinę teisę užregistruotų vaikų ir suaugusiųjų, su kuriais vaikai keliauja toliau, tapatybę ir nurodytąją paskirties valstybę narę;
- (2) būtų įdiegta greito patikrinimo tvarka, taikoma atliekant pirmiau nurodytą registraciją, siekiant užkirsti kelią galimiems išnaudojimo ar prekybos žmonėmis atvejams ar jų pavojui ir tokius atvejus nustatyti; įtarusios prekybą žmonėmis valstybės narės Šengeno informacinėje sistemoje turėtų paskelbti prevencinį perspėjimą;
- (3) atliekant pirmiau nurodytą registraciją dalyvautų vaiko teisių apsaugos tarnybų atstovas, kaip aprašyta pirmesnėje pastraipoje.

Valstybės narės turėtų kuo greičiau pradėti procedūras, kad nustatytų šeimos narius, kaip apibrėžta Direktyvos 2001/55/EB 15 straipsnyje, kurie galbūt gyvena kitose ES valstybėse narėse ir, juos nustačius, kuo greičiau pradėti susijungimo su šeimos nariais procedūras.

Nelydimi nepilnamečiai, turintys šeimos narių kitoje valstybėje narėje, kuriems taip pat suteikta laikinoji apsauga, turėtų būti sujungiami su tais šeimos nariais pagal Direktyvos 2011/95/EB 15 ir 26 straipsniuose nustatytas taisykles, atsižvelgiant į vaiko nuomonę pagal jo amžių ir subrendimą, ir su sąlyga, kad tai atitinka geriausias jo interesus. Nelydimi nepilnamečiai, kurių šeimos nariai gyvena kitoje valstybėje narėje pagal kitokį teisinį režimą, taip pat gali būti su jais sujungiami remiantis kitais Sąjungos teisės aktais (pvz., pagal Direktyvą 2003/86/EB, Direktyvą 2004/38/EB ar Reglamentą (ES) 604/2013), kai taikytina, arba nacionalinės teisės nuostatomis. Šeimos susijungimo procedūros turėtų būti taikomos nedarant poveikio atitinkamų vaikų šeimos nariams galimybei atvykti į valstybę narę, į kurią atvykstama pirmiausia, kad juos pasiimtų, arba kitiems susitarimams, suderintiems naudojantis Solidarumo platforma.

Paskirties valstybėms narėms Komisija rekomenduoja sukurti greitą procedūrą jų teritorijoje apsigyvenantiems nelydimiems vaikams registruoti ir kuo greičiau inicijuoti nacionalinėje teisėje numatytas globėjo arba teisinio atstovo skyrimo ir vaiko priežiūros pavedimo procedūras, taikant nacionalinėje teisėje numatytus patikrinimus, be kita ko, įvertinant geriausias vaiko interesus ir patikrinant susijusius suaugusiuosius dėl ankstesnės su vaikais susijusios nusikalstamos veikos.

Vaiko priežiūros pavidimo procedūros gali būti atskirtos nuo vaiko globėjo ar teisinio atstovo skyrimo procedūrų, vadovaujantis nacionaline teise. Prireikus globą ar teisinį atstovavimą taip pat gali užtikrinti už nepilnamečių priežiūrą ir gerovę atsakinga organizacija arba jiems gali būti atstovaujama bet kuriuo kitu tinkamu būdu, kaip nustatyta Direktyvos 16 straipsnyje. Globėjų šeimoms ir bendruomenėms ar organizacijoms, kurioms pagal nacionalinę teisę pavesta prižiūrėti nelydimus nepilnamečius, kuriems suteikta laikinoji apsauga, taip pat turėtų būti skiriamos šeimos ir paramos išmokos už globojamus vaikus, kaip numatyta priimančiosios valstybės narės nacionalinėje teisėje.

Pagal Direktyvos 2001/55/EB 16 straipsnio 2 dalį laikinosios apsaugos metu valstybės narės numato, kad nelydimi nepilnamečiai būtų apgyvendinti su suaugusiais giminaičiais, globėjų šeima, priėmimo centruose su specialiu nepilnamečių aprūpinimu arba kitose patalpose, tinkamose apgyvendinti nepilnamečius. Tai galioja tiek valstybei narei, į kurią atvykstama pirmiausia, tiek, kai taikytina, valstybėms narėms, į kurias nelydimi nepilnamečiai būtų perkelti.

Valstybės narės turi imtis priemonių, būtinų perkėlimui įgyvendinti. Be kita ko, turi būti atsižvelgiama į vaikų nuomonę pagal jų amžių ir subrendimą, taip pat užtikrinama, kad pasirinktos formos apgyvendinimas būtų tinkamas vaikams ir atitiktų geriausius jų interesus. Valstybės narės taip pat turi parengti atitinkamo suaugusio asmens ar asmenų sutikimą dėl nelydimo nepilnamečio (-ų) perkėlimo.

Dėl nelydymų vaikų, kurie nevyksta į kitą valstybę narę esant vienai iš pirmiau nurodytų dviejų rūšių aplinkybių, valstybė narė, į kurią atvykstama pirmiausia, turėtų užtikrinti, kad būtų ne tik paskirtas globėjas ar teisinis atstovas, bet taip pat kuo greičiau suteiktas tinkamas būstas¹⁴ (jei įmanoma, pirmenybę reikėtų teikti neinstitucinei globai, pvz., globėjų šeimoms ar bendruomenės priežiūrai, vyresniems nei 16 metų paaugliams skirtam iš dalies nepriklausomam apgyvendinimui ir pan.), teisė į švietimą ir (arba) profesinį mokymą, sveikatos priežiūrą (įskaitant prevencinę priežiūrą ir psichinės sveikatos priežiūrą) ir psichosocialinę pagalbą.

Kaip numatyta Direktyvos 2001/55/EB 26 straipsnyje, nelydimi vaikai, kurie nevyksta toliau, nes yra priimti esant vienai iš pirmiau nurodytų aplinkybių, vis dėlto gali būti perkelti į valstybę narę, kuri laikoma tinkamiausia priimti vaiką, valstybei narei, į kurią atvykstama pirmiausia, įvertinus geriausius jo interesus.

Valstybės narės raginamos bendradarbiauti, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos tarpvalstybiniu mastu keistis informacija ir duomenimis apie nelydimų vaikų, keliaujančių skirtingose ES jurisdikcijose, atvejus.

Kaip minėta pirmiau, raginame valstybes nares atlikti būtinus patikrinimus ir kuo efektyviau naudoti Šengeno informacinę sistemą. Kai tik pradės veikti atnaujinta SIS, bus sudaryta galimybė į ją įrašyti ne tik perspėjimus dėl jau dingusių vaikų, bet ir prevencinius perspėjimus dėl:

- vaikų, kuriems kyla rizika būti pagrobtiems;
- vaikų, kuriems kyla rizika būti neteisėtai perkeltiems į užsienį arba kuriems turi būti užkirstas kelias keliauti dėl jų pačių saugumo;

¹⁴ Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra, *Guidance on reception conditions for unaccompanied minors* (liet. k. Gairės dėl nelydimų vaikų priėmimo sąlygų); <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on%20reception-%20conditions-%20for-unaccompanied-children.pdf>.

- pažeidžiamų suaugusiųjų, kuriems kyla rizika būti neteisėtai perkeltiems į užsienį arba kuriems turi būti užkirstas kelias keliauti dėl jų pačių saugumo;
- informacijos apie asmenis ar daiktus remiantis užklausomis rinkimo (tikslinius patikrinimus) ir
- nežinomų ieškomų asmenų, kad būtų galima nustatyti jų tapatybę naudojant iš sunkių nusikaltimų vietų surinktus atspaudus.

6. PREKYBA ŽMONĖMIS

Direktyva 2011/36/ES (ES kovos su prekyba žmonėmis direktyva)¹⁵ ir teisės aktai, kuriais ji perkeliama į valstybių narių teisinės sistemas, taikomi iš Ukrainos bėgančių asmenų padėčiai, jei tenkinamos tuose teisės aktuose nustatytos sąlygos. Nacionalinės teisės aktuose, kuriais perkeliama ES kovos su prekyba žmonėmis direktyva, numatytos priemonės, kuriomis siekiama mažinti visų formų išnaudojimo, susijusio su prekyba žmonėmis, riziką ir paklausą.

Iš Ukrainos daugiausia bėga moterys ir vaikai. Prekiautojai žmonėmis, ypač organizuotos nusikalstamos grupės, galėtų pasinaudoti šių asmenų pažeidžiamumu visų formų išnaudojimui, susijusiam su prekyba žmonėmis, visų pirma seksualiniam išnaudojimui ar išnaudojimui darbe. Valstybės narės primygtinai raginamos įdiegti deramas prevencijos priemones, konkrečiai taikomas iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Be kita ko, informacija apie prekybos žmonėmis pavojų galėtų būti teikiama iš Ukrainos bėgantiems žmonėms suprantama kalba, o nelydimiems vaikams – vaikui patogiu ir jo amžiui tinkamu būdu sienos perėjimo punktuose, apgyvendinimo vietose, kaip ir kompetentingoms institucijoms ir pilietinės visuomenės organizacijoms, kurių veikla gali būti susijusi su šiais asmenimis. Ši informacija taip pat turėtų būti prieinama internete, nurodant pagalbos telefono linijos numerį, kuriuo galima kreiptis įvairiomis kalbomis visą parą ir 7 dienas per savaitę.

Svarbu užtikrinti pagrindinių specialistų, kurių veikla gali būti susijusi su galimomis prekybos žmonėmis aukomis ir priimančiosiomis bendruomenėmis, informuotumą. Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama nelydimiems nepilnamečiams, nes dėl savo padėties jie yra labiau pažeidžiami. Vaikų priežiūros įstaigos (pvz., globos namai, mokyklos, globėjai šeimoje) turėtų būti ypač gerai informuotos apie prekybos žmonėmis riziką ir procedūras, kurių reikia laikytis tokiais atvejais.

Atitinkamų teisėsaugos ir sienos apsaugos institucijų deramas mokymas ir instrukcijos suteiktų jiems įgūdžių atkreipti dėmesį į ypač pažeidžiamų kategorijų asmenis, bėgančius iš Ukrainos, siekiant užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir ankstyvame etape nustatyti galimas aukas. Stengiantis nustatyti asmenų tapatybę reikėtų naudoti įvairiomis kalbomis visą parą ir 7 dienas per savaitę pasiekiamas skubios pagalbos telefono linijas, kuriomis galima pranešti apie atvejus kompetentingoms institucijoms ir nukreipti nukentėjusiuosius asmenis į tinkamas pagalbos, paramos ir apsaugos tarnybas.

Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad jų nacionalinis nukreipimo mechanizmas veiktų visu pajėgumu ir būtų lengviau anksti nustatyti prekybos žmonėmis aukų tapatybę ir skirti jiems pagalbą ir paramą. Turėtų būti užtikrinta, kad prieglobsčio, sienų, teisėsaugos ir teisminės institucijos bendradarbiautų tarpusavyje tiek nacionaliniu lygmeniu, tiek su kitomis valstybėmis narėmis. Atitinkama informacija apie tarpvalstybinius atvejus turėtų būti dalijamasi ES policijos ir teismo bendradarbiavimo kanalais, įskaitant Europolą ir Eurojustą.

¹⁵ 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR.

Siekiant anksti nustatyti aukas, teikti joms pagalbą ir paramą, nacionalinės valdžios institucijos primygtinai raginamos bendradarbiauti su pilietinės visuomenės organizacijomis. Nustačius konkrečius prekybos žmonėmis atvejus, nukentėjusiesiems asmenims turėtų būti skirta pagalba, parama ir apsaugos priemonės, kaip nustatyta ES kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje, kai tik valdžios institucijos gauna pagrįstų duomenų, rodančių, kad asmuo galėjo būti prekybos žmonėmis auka, nepaisant to, ar jis nori bendradarbiauti atliekant baudžiamuosius tyrimus, persekiojimą ar teismo procesus. Be kita ko, jiems turėtų būti užtikrinamas bent pragyventi tinkamas lygis tokiomis priemonėmis kaip tinkamas ir saugus apgyvendinimas ir materialinė pagalba, taip pat būtinasis medicininis gydymas, įskaitant psichologinę pagalbą, konsultavimą ir informavimą, taip pat prireikus vertimo raštu ir žodžiu paslaugos.

Bylose, susijusiose su nukentėjusiais vaikais, pirmiausia turi būti atsižvelgiama į geriausius jų interesus ir jiems turėtų būti nedelsiant suteikta galimybė gauti pagalbą, paramą ir apsaugą. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad dėl nelydimų nepilnamečių priimami sprendimai būtų ilgalaikiai ir atitiktų geriausius jų interesus.

7. TEISĖ PASINAUDOTI PRIEGLOBSČIO PROCEDŪRA

Pagal Direktyvos 2001/55/EB 17 straipsnį asmenys, kuriems suteikta laikinoji apsauga, turi teisę bet kuriuo metu pateikti tarptautinės apsaugos prašymą. Šiuo atveju taikomos prieglobsčio *acquis* nuostatos, įskaitant dėl prašytojų registravimo sistemoje EURODAC. Tai taikytina ir asmenims, kuriems suteikta derama apsauga pagal nacionalinę teisę, nurodyta Tarybos sprendimo 2 straipsnio 2 dalyje.

Nedarant poveikio teisei pateikti tarptautinės apsaugos prašymą, asmenims, kuriems suteikta laikinoji apsauga, turėtų būti suteiktas patikinimas dėl teisių, kurias jiems suteiktų šis statusas.

Valstybės narės taip pat gali numatyti, kad laikinoji apsauga negali būti taikoma kartu su tarptautinės apsaugos prašytojo statusu, kol prašymas nagrinėjamas (Direktyvos 2001/55/EB 19 straipsnis).

Todėl labai svarbu, kad asmuo būtų visapusiškai informuotas apie valstybės narės taikomą tvarką, kad galėtų nuspręsti, ar, be leidimo gyventi šalyje, įrodančio jo laikinosios apsaugos statusą, jis dar prašys tarptautinės apsaugos.

Pagal Direktyvos 2001/55/EB 19 straipsnio 2 dalį, jeigu asmuo, turintis teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę arba šiomis teisėmis jau besinaudojantis, nusprendžia prašyti tarptautinės apsaugos, o išnagrinėjus prašymą pabėgėlio statusas arba papildoma apsauga nesuteikiama, tas asmuo likusiu apsaugos laikotarpiu naudojasi arba toliau naudojasi laikinąją apsaugą arba derama apsaugą pagal nacionalinę teisę.

Jeigu tarptautinės apsaugos prašymas nebaigtas nagrinėti laikinosios apsaugos arba deramos apsaugos pagal nacionalinę teisę taikymo laikotarpiu, jis turėtų būti išnagrinėtas pasibaigus laikinosios apsaugos taikymo laikotarpiui pagal Direktyvos 2001/55/EB 17 straipsnio 2 dalį.

Reglamento „Dublinas III“ taikymas

Kai asmuo, turintis teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę arba šiomis teisėmis jau besinaudojantis, pateikia tarptautinės apsaugos prašymą, valstybė narė, atsakinga už jo prašymo nagrinėjimą, nustatoma pagal Reglamentą (ES) Nr. 604/2013¹⁶ (toliau – reglamentas „Dublinas III“). Pagal šį reglamentą atsakinga valstybė narė nustatoma

¹⁶ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai.

remiantis objektyviais kriterijais¹⁷, taikomais įvairiems scenarijams, įskaitant leidimų gyventi išdavimą suteikus laikinąją apsaugą¹⁸.

Komisija primygtinai rekomenduoja, kad taikydamos Dublino reglamentą valstybės narės atsižvelgtų į Tarybos pareiškimo, padaryto priimant Tarybos įgyvendinimo sprendimą 2022/382, kad masinį srautą priimančioms valstybėms narėms tektų mažesnis spaudimas, esmė. Atsižvelgiant į tai, kad asmuo, turintis teisę į laikinąją apsaugą arba deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, gali naudotis savo teisėmis bet kurioje valstybėje narėje, jei tas asmuo paprašytų tarptautinės apsaugos, valstybė narė, kurioje prašymas pateiktas, primygtinai raginama prisiimti atsakomybę už prašymo nagrinėjimą pagal 17 straipsnio 1 dalyje nustatytą veikimo savo nuožiūra išlygą, jei pagal reglamente „Dublinas III“ nustatytus atsakomybės kriterijus¹⁹ atsakinga būtų laikoma valstybė narė, į kurią atvyksta masinis srautas, – taip siekiama sumažinti spaudimą tai valstybei narei.

Komisijos siūlomas požiūris taip pat turėtų sumažinti riziką, kad keliose valstybėse narėse bus pateikti keli prašymai, ir atitinkamai sumažinti prieglobsčio sistemoms tenkančią našta.

Dėl šeimų susijungimo Komisija ragina valstybes nares bendradarbiauti greitai, kad šeimos narių susijungimas neužtruktų.

8. REPATRIACIJOS PAGALBA

Vadovaujantis išorės sienų valdymo gairėmis²⁰, visiems nuo karo Ukrainoje bėgantiems asmenims, įskaitant, galbūt, neturinčius teisės į laikinąją apsaugą arba, kai taikytina, deramą apsaugą pagal nacionalinę teisę, turėtų būti leidžiama atvykti į Sąjungą.

Asmenis, kuriems nesuteikta laikinoji apsauga arba, kai taikytina, derama apsauga pagal nacionalinę teisę ir kurie neturi teisės būti valstybių narių teritorijoje pagal Sąjungos ar nacionalinę teisę, reikėtų repatrijuoti į jų kilmės šalis.

Komisija rekomenduoja valstybėms narėms pagal Gražinimo direktyvos²¹ 6 straipsnio 4 dalį išduoti nacionalinius leidimus arba leidimus apsigyventi dėl humanitarinių priežasčių ribotam laikui. Taip būtų užtikrinta, kad tokioje padėtyje atsidūrusiems asmenims būtų lengviau gauti pagrindinę pagalbą, įskaitant būstą, socialinę ir medicininę priežiūrą.

Už ES įstrigusią piliečių saugios repatriacijos užtikrinimą visų pirma yra atsakingos trečiosios kilmės šalys, tačiau valstybės narės turėtų koordinuoti veiksmus su šių šalių valdžios institucijomis, kad repatriacijai organizuoti būtų sudaromos palankesnės sąlygos ir teikiama parama. Prireikus kitos valstybės narės ir (arba) Komisija bei vyriausiasis įgaliotinis turėtų konkrečiai padėti bendradarbiauti su konkrečių trečiųjų šalių, į kurias repatrijuojama, valdžios institucijomis.

Valstybės narės turėtų teikti paramą ir pagalbą atitinkamiems asmenims, kad būtų lengviau palaikyti ryšius su kilmės šalies kompetentingomis konsulinėmis įstaigomis, ir prireikus teikti finansinę pagalbą repatriacijai komerciniais skrydžiais. Valstybės narės gali bendrai

¹⁷ Objektyvūs kriterijai pirmumo tvarka yra šie: valstybėje narėje yra šeimos narių; išduota viza ar leidimas gyventi; neteisėtai atvykta į ES arba atvyksta pagal bevizį režimą. Jei netaikomas nė vienas iš šių kriterijų, atsakinga laikoma pirmoji valstybė narė, kurioje pateiktas prašymas.

¹⁸ Reglamento (ES) Nr. 604/2013 2 straipsnio 1 punktas ir 12 straipsnis.

¹⁹ Reglamento 12–15 straipsniuose arba 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nustatyti kriterijai.

²⁰ Komisijos komunikatas „Išorės sienų valdymo gairės, kuriomis siekiama supaprastinti ES ir Ukrainos sienos kirtimą“, C(2022) 1404 *final*.

²¹ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių gražinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008 12 24, p. 98).

organizuoti repatriacijos skrydžius, be kita ko, pasitelkdamos Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (*Frontex*) operacinę ir logistinę paramą. Atitinkamų valstybių narių prašymu *Frontex* gali teikti operacinę paramą, pvz., užsakydama vietas komerciniuose skrydžiuose arba organizuodama užsakomuosius skrydžius, jei to reikia atsižvelgiant į repatriuojamų asmenų skaičių.

9. INFORMACIJOS PATEIKIMAS DOKUMENTE ARBA INFORMACINIAME LAPELYJE (LAIKINOSIOS APSAUGOS DIREKTYVOS 9 STRAIPSNIS)

Pagal Direktyvos 2001/55/EB 9 straipsnį valstybės narės asmenims, kuriems suteikta laikinoji apsauga, privalo jiems suprantama kalba pateikti informacinį dokumentą arba informacinį lapelį, kuriame būtų aiškiai išdėstytos atitinkamos su laikinąja apsauga susijusios nuostatos (asmeniui palankios nuostatos, teisės ir pareigos, siejamos su laikinąja apsauga). Komisija pateikė su Direktyva 2001/55/EB susijusius klausimus ir atsakymus į juos ir su šia informacija galima susipažinti šiuo adresu: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine_en, o valstybės narės gali naudotis ja šiai pareigai įvykdyti, atsižvelgdamos į reikalavimą dėl kalbos. Komisija taip pat rengia QR kodą, kurį nuskaičius bus galima lengviau gauti informaciją. Komisija ragina valstybes nares sukurti panašias interneto svetaines, pritaikytas nacionaliniams ypatumams, kurias būtų galima susieti su Komisijos interneto svetaine ir taip sukurti vieną bendrą prieigą visiems atitinkamiems asmenims. Informacija taip pat turėtų būti suprantama vaikams, atsižvelgiant į jų amžių ir subrendimą.

Dėl į kitą valstybę perkeliamų asmenų reikėtų parengti ir pateikti konkrečią informaciją prieš asmenims duodant sutikimą dėl perkėlimo, ir koordinuoti šiuos veiksmus su Komisija ir kitomis valstybėmis narėmis.

10. PER ES MIGRACINĖS PARENGTIES IR MIGRACIJOS KRIZIŲ VALDYMO MECHANIZMO TINKLĄ TEIKTINA INFORMACIJA

Siekdama užtikrinti tinkamą Tarybos sprendimo įgyvendinimą ir vadovaudamasi Direktyvos 2001/55/EB 7 straipsnio 2 dalimi, 19 ir 25 straipsniais, 26 straipsnio 2 dalimi, 27 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Komisija prašo valstybių narių per ES migracinės parengties ir migracijos krizių valdymo mechanizmo tinklą teikti informaciją apie:

- laikinosios apsaugos taikymo išplėtimą papildomoms perkeltųjų asmenų kategorijoms;
- bendruosius prašymus ir perkeliamų asmenų priėmimo pajėgumus;
- asmenų, kuriems suteikta laikinoji apsauga, skaičių;
- trečiųjų šalių piliečių, turinčių Ukrainoje išduotą leidimą nuolat gyventi, kuriems suteikta laikinoji ar kitokia apsauga, skaičių ir
- nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su laikinosios apsaugos taikymu.

Jos taip pat gali teikti informaciją apie padėties Ukrainoje aspektus, tiesiogiai susijusius su asmenų judėjimu ir jų padėtimi; prognozes dėl į ES atvykti galinčių asmenų; informaciją apie padėtį pasienyje ir šalia sienos; kliūtis, trukdančias asmenims sklandžiai išvykti, ir priemonės, kuriomis palengvinamas tranzitas prie sienos; informaciją apie padėtį ir poreikius, susijusius su asmenų priėmimu; nelydimų nepilnamečių skaičių ir susijusias procedūras; informaciją apie trečiųjų šalių, išskyrus Ukrainą, piliečių padėtį ir susijusius pagalbos poreikius;

informaciją apie dvišalės paramos teikimą kitoms valstybėms narėms; asmenų, ketinančių persikelti į kitą valstybę narę, skaičių. Valstybių narių prašomos pateikti informacijos apimtis ir pobūdis bus pritaikyti prie kintančių aplinkybių, susijusių su ES migracinės parengties ir migracijos krizių valdymo mechanizmo tinklu.

Surinkta informacija prireikus taip pat bus naudojama Solidarumo platformoje ir taikant Integruoto politinio atsako į krizes mechanizmą (IPCR).